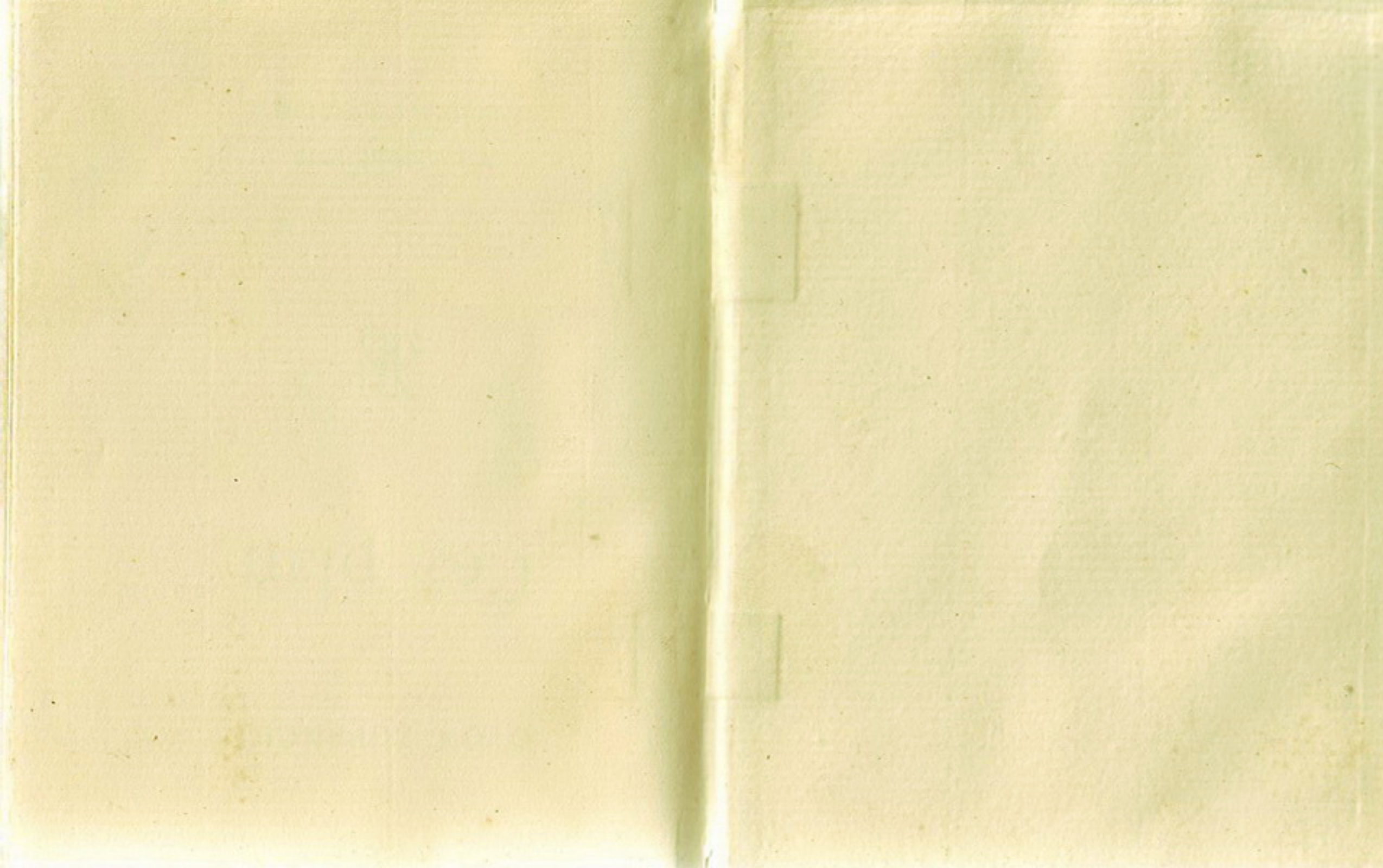

Oton Zupančič, ČEZ PLAN

Oton Zupančič
Čez plan

OTON ZUPANČIČ

Čez plan

V Ljubljani 1904

Založil L. Schwentner

VSEBINA

	Stran		Stran
Motto.		Vasovalec	43
I.		Čez ves obraz	44
Manom Josipa Murna Aleksandrova 1—8 . . .	1—15	Verzi	45
II.		To je tako	46
Vseh živih dan	19	Kvišku plava	47
Beli dan na okno trka . . .	21	Tiho, brez besed	48
Vprašanje	23	Svetla noč	50
Mimogrede	24	Pismo	51
Romanca	26	Hrepenenje	52
Kdo v ljubezni	27	Japonski motiv	53
Jaz te čakam zaman . . .	29	Pesem	54
Belokranjska	31	Narodno blago	55
Druga	32	Moravska narodna	56
Še ena	34	Ljubljansko polje	57
O suši	35	Zvečer	58
Srečanje	36	Raznim poetom	59
V slovo	37	Gozdna idila	60
Serenada	38	Vihar	61
Prišla si	39	Poldan	63
Doma	40	Nebo in zemlja	64
Gazelica	42	Marica	66
		Tiha pesem	67

	Stran		Stran
V galeriji	68	Sentimentalna romanca	91
Sonet	72	Daljni grob	94
III.		Znamenja	96
Dan I.—IV.	75—79	Mati in sin	99
IV.		Hudič in kvartopirci	102
Meni se hoče	82	Daj, drug, zapoj	105
Pesem mladine	84	Sveti trije kralji	107
Pokopališče sv. Barbare	87	Ptič Samoživ	110
Ob Kvarneru	89	V teh težkih dneh	114

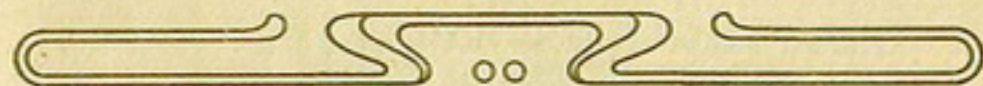
MOTTO.

Predaj se vetrom — naj gre, kamor hoče!
 Naj srce se navriska in izjoče!
 Vendar mornar, ko je najvišji dan,
 izmeri daljo in nebeško stran . . .

I.

MANOM

JOSIPA MURNA-ALEKSANDROVA

1.

(Ko je ležal na smrtni postelji.)

Grobovi tulijo . . .
šumé in tulijo razpokani
kot nenasitna žrela, zevajoča
v polnočni mrak . . . Kaj hočete od nas?

Imeli smo ljudi — v poljani cvet,
imeli smo jih — vrhu gore hrast,
imeli smo jih — dali smo jih vam —
kaj hočete, grobovi, še od nas?

Grobovi tulijo . . .
vrtinci črni vstajajo iz njih
in kot vampirji se vijó po zraku
in žrtev iščejo z bodečimi očmi.

Oko ti plameneče — kam si se
zagledalo? Kaj hrepeniš v daljine,
v jasnine vedre? Sanjaš nadoblačno
razkošno luč? . . . Grobovi tulijo!

Ti krepka pest — tvoj meč je blisk žareč —
ko seka rane, poje melodijo
svetló in zmagovito skozi noč —
obstoj, obstoj — grobovi tulijo!

Uporne prsi ve, ki dihate
svobodni zrak, srce kipeče,
ki biješ, da te sluša milijón,
trpeči milijon — čuj, sodba ti
je pisana: grobovi tulijo!

Dokler ne pade zadnje jasno čelo,
ki lesketa na njem se večnosti
poljub — grobovi tulijo . . .

Obrni v tla oči — ne sanjaj zvezd,
prijatelj moj, ti kondor, solncu brat!
Kaj si ga videl že: ujet, zaprt
svobode kordiljerske smeli sin,

kaj si ga videl, kak je onemogel
v obupu nemem s krili vztrepetaval,
v rešetko zaletaval se z glavó
in krvavel? . . . Dva črna curka, veš,
prelila sta se čez oči njegove
— o te oči, v višinah carujoče! —
baš čez oči — dva črna, črna curka.
In takrat je povetil perotnice
in ves, kot veja v vetru, drgetal:
veš, ravno čez oči — dva črna curka!
Jaz sem ga videl, in sem klet ljudi.
Za vedno se mi v dušo je vsesal
oči ponosnih onemogli srd,
in zašumela je okoli mene
pretemna, težka pesem o grobéh . . .

Kaj nisi to ti, o batjuška moj?
Kaj hočejo tvoje blede roké
od mene?

Povej,
kaj so še tako zapuščene
kot prej?

On stoji in molči . . .

Kaj hoče od mene pôgled tvoj,
prodirajoč v moje duše noč?
Tako pekoč je pôgled tvoj —
kot meč, žareč med menoj in teboj,
tak vest izprašujoč . . .

On stoji in molči . . .

Ah, ne blesti se verzov mojih ost
kot prejšnji čas,
glej, legla razočaranja trpkost
na moj obraz,
bolán moj smeh in brez moči moj gnev,
ljubezen hladna, mrtev je mój spev.

S kom naj tekmujejo še moje nade?
Ah, kje je boj,
ki merili moči smo v njem si mlade?
Ves nepokoj,
blestenje daljno svojih sanj —
komu jih dati, če ne verješ vanj?!

In brada rujava mu je zašumljala
in trepetala in šepetala
kot nočni gaj,
skrivnostno in ljubó
in žalostno tako . . .
In ko sem se k njemu sklonil
in dahnil: »Kaj? . . .«
kot v večeru oblaka sijaj
je v mraku izginil, zatonil.

In bil sem sam
kot hrast, sred polja zmrzujoč,
na njem sedi vran krakajoč
in toži v noč:
tožiti solncu ga je sram.

Kaj je škrjančkov kmet po brazdah nasejal,
da vsa prepeva mlada njiva?
Čez goro — svetel konj — je planil zarje val,
šumé vihrá mu zlata griva.

Kaj pojete pomlad? Kaj vriskate prostost?
Poljé, kaj si tak polno sanj?
O polnoči prišel je k meni mračen gost,
in jaz vse mislim, mislim nanj . . .

Škrjančki, polja, cvet,
to bil je vaš poet . . .

O batjuška, zakaj si šel od nas!
Kaj nebi nam še rajši kaj zapel,
pomoževal nam, kakor stari čas,
kako boš snubil in si ženko vzel?
Kak pod goró, ko prišel v gosti mraz,
mladenič šopek je za trak pripel:
izbirat gre po rodu je in glasu,
izbirat gre po licu je in pasu.

Zapihal jug . . . v panjóve zadiši
bučelam ajda . . . zašumi pšenica . . .
z gorá večer od vseh strani hiti
in v detelji pedika prepelica.
Hej, tam v svobodi duša zaživi,
krepkeje kri razpali mlada lica!
Domov se vračaš — »Bog daj, gospodar!«
ti pušiš pipo — kaj ves svet ti mar.

Pred zarjo jutranjo oblak priplava,
nad tvojim poljem se ustavi zlat,
po lehah, po logéh se razgledava,
motri skrivaj zorenje tvojih nad.

Od zemlje dviga sveža se vonjava,
od néba svetla kaplje blagodát —
a ti z oči si nočne sanje zmaneš,
zagledaš se v svoj raj, strmeč obstaneš.

O batjuška, to vse so bile sanje,
njih oče jad je, mati njih — bridkost.
Iz mraka svojega si gledal vanje,
kot ujetnik skoz lino zre v prostost.
Brezplodno hrepenenje, kljubovanje,
to bila tvoja grenka je mladost,
samoten plamen, z vetrom se boreč,
na tla pritiskan, kvišku koprneč.

O, jaz pa grem, v poljano tiho grem,
da vidim te, kak z mrakom govoriš,
kako šelest lesá poslušáš nem . . .
Ne vidim te — a z vetrom prišumiš,
kot spev in vzdih — kaj mojim je očem?
Li tamkaj na križpotju ne stojiš?
Ne — križ je le starinski, ves surov,
kot da v poljé zablodil je z grobov!

Tiho čez poljé,
tiho mesec gre,
z njim gre žalostno srcé.

Tam na levi so grobovi,
tam spiš ti —
tam na desni so gozdovi,
tam šumi,
kot da v sanjah kdo ječi . . .

Domovina, domovina . . .
kam življenje moje gre?
V pušči se vihar izhruje,
sam, da nihče ga ne čuje,
sam, da nihče zanj ne ve . . .

Kaj stojim? Ah, česa čakam?
Nem skoz gluho noč korakam,
pajdašica mi edina
senca moja črna . . .

Ves svet vzdihuje
 razpet pod mraz —
 miruje čas
 nad njim — tak tuje,
 tak daljno vse, kot drag obraz
 ki spi v gomili . . .

Težkó se vzgane
 meglé ovoj
 in pred menoj,
 kot krute rane,
 po snegu sled stopinj
 v pokoj daljin . . .

Stopinje te —
 jaz jih poznam!
 Moj pogled gre
 naprej po njih,
 kot romar tih
 gre po sledih
 trpljenja božjega.

A sam stojim,
 še se bojim,
 še trepetam:

Ne tod, ne tod,
 ah to je pot
 krvavih lis.
 O Bog, glej rok,
 kolen odtis
 in tu obris obličja . . . to si ti,
 Ah, tu si prvič vdolbel v led
 obraz trpeči svoj, poet . . .

In šel sem tja in pal,
 poljuboval
 z boljó ovenčani obraz —
 o, in poglej:
 ah — to je on in to sem jaz!
 Iz leda gledam sam . . .

In vstalo je kot zvok fanfar
 in vzplalo je kot silen žar
 od vsepovsod . . .
 In tisti čas
 sem vedel, kod gre moja pot,
 in takrat sem spoznal
 vso tvojo neizprosno slast,
 ti temna nad menoj oblast . . .

Pa kaj bi jaz dal le za eno pošteno roko,
da me potreplje po rami
in drugega nič ne da mi
kot srčen pozdrav in odkrito, iskreno oko.

Ah kaj so obljube in kaj so prisege deklet!
Kdo še veruje vanje?
Lej sapice pomladanje:
tak ziblje se njih šepet od cveta na cvet.

Ne glej me tako očitaje, obraz bolečin —
življenja klic zahteva,
da mati omedleva
in kakor brez srca na pot se odtrga sin.

Prijatelj! to je beseda vseh besed!
kot meč, svetló nabrušen,
i v ognju i v strupu izkušen —
on, ti — in na drugi strani — magari ves svet!

O batjuška moj — zapuščen je zdaj moj hram.
Kar tvoje oči so umrle,
kar so se od mene zazrle,
povej ga: pred kom me za svoje najboljše ni sram?

Pa kaj bi jaz dal le za eno pošteno rokó,
da me potreplje po rami
in drugega nič ne da mi,
kot srčen pozdrav in odkrito, iskreno oko!

Kaj si? Fantom? Izrodek domišljije?
Stvor demona, ki čuje nad menoj,
odkar mladost samotna moja klije,
odkar v daljine pôgled sili moj?

Iz mesta grem z večernimi mrakovi,
čez polje pred menoj hitečimi . . .
na moji levi, tam ležé grobovi,
temnó ležé nad vami spečimi . . .

Spi car-ponos, spé misli do nebá,
in vsa bodočnost, v kali započeta,
nedozorela in nikdar požeta,
oči pogum in vroča kri srca,

ki ni prineslo svoje zadnje žrtve
še na oltar . . .
Ah vse — kot za gorami zarje mrtve,
ah vse — ne dvigne več se vse nikdar? . . .

Zarotil sem tvoj grob: »Ti temnousti,
odkrij skrivnost mi smrti in življenja —
kar pod teboj se še boji trohnenja,
umreti noče, pod nebó izpusti!«

In dvignila se senca je visoka
iz groba tvojega, temná do zvezd,
in kot bilá je bela njena roka,
spoznal sem jo — ime ji je: Bolest.

In šla sva, kjer najtišja je tihota
poljá in najsvetlejši čar noči,
pogledal tuje njene sem oči,
spoznal sem jo — ime ji je: Samota.

In šla sva, kjer je luč pregnala mrak,
in bil je množic valujoči šum,
in kot je samosvoj bil njen korak,
spoznal sem jo — ime ji je: Pogum.

II.

Vseh živih dan.

Jaz čutim danes vseh živih dan.
Moje srce kipi in polje,
moja duša je židane volje,
kot bila bi pila kraški teran.

Ne čujete? — Tam od mračnih lesóv
vrši vihar,
poln srditih gromov,
in izza meglá zdaj pa zdaj vzplapola
krvavorudeč plamen kot meč —
to dneva je novega žar.

O, bratje, na pot, življenju nasprot!
Ne bojte se meča krvavega,
ta meč ni namenjen na zdravega,
na krepkega moža.

Ta meč divja čez grobove le
požiga razpale domove le,
kar je čilega, to obvelja.

O, bratje, bratje — prišel je čas!
O, bratje, bratje — kako je v vas?
Soli vaše njive zorane?
Zdaj zvezde ugodne vladajo,
zdaj semena zlata padajo —
soli vaše njive zorane?

Otresíte zaduhlih se sanj!
Po bliskovo gre vseh živih dan,
kdor ga je zamudil — ves klic zaman —
doživi ga le, kdor je pripravljen nanj!

Beli dan na okno trka.

Beli dan na okno trka
s prsti srebrnimi.
Ah mladost ti moja zlata,
vrni se, vrni mi!

Vrni se z radostjo svojo,
sanjami, nadami,
z lahkovernostjo otroško,
s sladkimi vadami.

Kot večerna zlata zora
ti si odplavala,
moja duša po teminah
bolna je tavalala,

hrepeneča po jasnini,
da odpočine tam:
tak mirno gorijo zvezde
vrhu višine tam.

Zvezde svetle, nedosežne . . .
Ali zdaj dan je prišel
s krono démantno na glavi —
ali zaman je prišel:

v moji duši so ostale
sence iz polnoči —
kje so zarje, da bi pregnale
te sence iz polnoči?

Vprašanje.

Kdor se te dotakne, draga,
v mislih le —
niti Bog mu ne pomaga:
naj umre!

Kdor se ti umakne, draga,
naj umre!
Nisi-li pošteno, vraga,
ti dekle ?!

Mimogrede.

Njeno oko me je poljubilo
mimogrede:
nébo nad mano se je zjasnilo,
cvetje duhteče iz mraka priklilo,
rože lepé . . .

Ljubica moja več me ne mara,
včasih samo
še me s pogledom sladkim očara,
v srcu vzbudi se vera mi stara
s staro močjo.

Tistega dneva duša mi čaka,
tiste noči:
lahnega, plahega bode koraka
z lučjo ugaslo stopila iz mraka:
»Dragi, prižgi!«

bodo prosila usteca njena,
njene oči,
usteca njena, prej tak međena,
njene oči, prej polne plamena:
»Dragi, prižgi!«

Ali to vse ostane med nama,
drugi nikdó
slutil ne bo, kako si ti sama,
niti tvoj oče, ni striček, ni mama
— komaj tvoj mož!

Romanca.

Ti s sanjami ovenčana
devojka moja zlata,
o pridi k meni, le nočoj,
potrka tiho na vrata,

odpri jih, stopi k postelji
in svoje bele roke
položi na čelo vroče mi,
svoje bele, svete roke.

Izpred oči se razgubé
vse megle težke, sive,
in z jasnim licem pojdem v mrak,
tja v kraje nepovratljive . . .

Po steni je senca švignila,
na smreki je vran zakrakal —
in mladi bolnik je vedel vse,
zakril je obraz in zaplakal . . .

Kdo v ljubezni . . .

Kdo v ljubezni zdaj se tvoji greje,
ljubica?
Zlata Vesna se v dobravi smeje,
v tihem vetru šelestijo veje —
ah, sedaj se ljubi vse srčneje,
dušica!

Rad pod kostanj legel bi zeleni,
Vesna zlata — ôči mi zakleni,
Vesna zlata — s cvetjem me odeni —
rad bi spal.
Rad prespal bi vse ljubezni tvoje,
rad prespal vse svoje burne boje,
blodnje vse . . .

Dolgo, dolgo spim in se ne ganem . . .
in ko vstanem,
kje so boji? — Srce mi je mirno.

Kje so dvomi? — Srce mi je verno,
srce mi je verno in svobodno
in življenje gledam polno nad,
kakor kmetič svojo njivo plodno:
hej jesen, daj in prinesi sad!

Jaz te čakam zaman.

Jaz te čakam zaman,
ti bajka iztočna prelestna,
ti zlata, razkošna Vesna,
ti ljubezni veliki dan.

Pa da dvigneš, devojka, svoje roke,
da ukažeš viharjem mir —
v sladkih sanjah na blaženi ta večer
trepeče in plače moje srce.

Jaz nimam ljubečih rok,
da nad mojim življenjem sijo,
da žarke pokojne lijo
v ta prepad globok.

Vse moje želje osamljene
povešajo trudne peroti,
kot ptice, od daleke poti,
od koprnenja omamljene.

Ah, čemu naprej?
Tak daleč, tak daleč jasnina
in vse naokoli temina
brez mej . . .

Belokranjska.

Tihi veter od morja —
pala rosa z javora,
vzdramila se ljubica,
lepa moja Mandica.

Vzdramila se ljubica,
vzdramile se rožice.
»Dobro jutro, Mandica!«
jo pozdravi rožmarin,
a rudeči nagerlin
nagne se ji prav do ust.

Da sem jaz ta nagerlin!

Druga.

Kresovale tri devojke:

»Daj nam bože dobro leto!«
tri devojke rožice.

Mimo pride mladi Marko,
mladi Marko, lep junak.

»Daj nam Bože dobro leto!«

Misli misli mladi Marko:

»Bog nam dal je dobro leto,
dobro leto in predobro:
Bog nam dal je tri devojke,
tri devojke rožice.

Jaz bi si izbral nevesto —
tri devojke — težek izbor:
eno smem, vse tri bi rad!«

Uganile so devojke,
Kaj je mislil mladi Marko;

pa mu pravi lepa Mare:
»Ljubi mene, mladi Marko,
ljubil boš oči najlepše.«
Pa mu pravi lepa Bare:
»Ljubi mene, mladi Marko,
ljubil usta boš najlepša.«
Nič ne pravi lepa Ane —
zarudela na tla gleda.
Mladi Marko ljubil Ano,
ljubil srce je najlepše.

Še ena.

Zaljubilo se je solnce
v gizdavo devojko Ano,
zaljubilo, pa poslalo
troje snubcev k nji.

Prvi snubci — drobne tičke.
Ana tičke polovila.
Drugi snubci — rdeče rože.
Ana rože posadila.
Tretji snubci — zlati žarki.
Ana okna zagrnila.

Ana okna zagrnila,
a za okni Ano ljubil
jaz sem mlad junak.

Drobne ptičke pesmi pele,
rdeče rožice duhtele,
žarki kukali skoz okno —
e — kdor je junak!

O suši.

»Piv, piv, piv« in »rega, rega,«
»daj nam bog dežja!«
Pivka prosi, žaba prosi
in procesija.

»Če vseh skup se ne usmili
nas nebes vladar,
cela srenja mu postavi
tele na oltar!«

Tak sklenili so očetje,
bog pa se je zbal
te sramote — in povodenj
hudo je poslal.

Srečanje.

Na klobuku ji vihrá
nojevo pero . . .
Sama, tiha in temná —
kam hitiš tako?

Kaj ti plameni v očeh?
Stráha, strásti boj?
Ali je za tabo greh,
ali pred teboj?

— Kakor da je mimo šla
splašena mladost,
sama, tiha in temná
ranjena mladost . . .

V slovo.

Še en poljub v slovo! Pečat na pismo
ljubezni najine. Tako . . . In zdaj —
kdor hoče videti in vedeti,
kaj se pravi v tuja pisma gledati —
poskusi naj!

Serenada.

Devojčica moja, ti davno že spiš;
v zvoniku bije polnoči,
in v tvoji spalnici lučka bedi,
in v tvoji spalnici paradiž.

Jaz grem vsak večer na božjo pot:
pod tvojim oknom grem vsak večer;
da najde duša moja mir,
grem vsak večer na božjo pot.

Čuj — posteljo tvojo zastražil je Bog.
Ob postelji tvoji kerub stoji
in skozi temò se mu meč blesti,
in ta blesk je hladan in ta blesk je strog.

Le spavaj sladkó, ti srček moj!
Pod tvojim oknom grem vsak večer
in v moji duši sladak je mir,
dokler je Bog otec stražnik tvoj.

Prišla si . . .

Prišla si . . . tak pride zlat oblak
na večerno nebó:
popotnik je komaj ustavil korak
in komaj zadivilo se je okó,
že zagrne ga v črne koprene mrak.

Prišla si . . . tak pride pesem dev
iz dalje do tihih dobrav:
popotnik obstane — spet mirno — odmev
še lovi se med debli strmečih goščav —
in v šumenje lesá potopi se spev.

Prišla si . . . in gledal sem tvoje oči,
poslušal tvoj zvonki glas —
odšla si . . . popotnik zaprl je oči
in sanjal oblaka je zlatega kras,
in sanjal je pesem, ki ne izzveni . . .

Doma.

Prišel sem domov,
pod rodni krov:
Kot vejice zlate
nad mano visijo
spomini minolih let —
glej, zate zorijo
ti sočni sadovi,
glej, tebi vrtovi
pognali so cvet!

Tam za njivami,
tam za brezami
zdaj se skriva mi,
zdaj izteza mi
roké v objem, sprejem
moja mladost — radost . . .

In nihče ne ve
za tajno skrivnost,
le breze srebrne
in senčice črne
pod tihi večer,

a one molče —
ah sam, čisto sam
jaz devojko imam . . .

To je sèn, to je laž!
Tuj sem prišel v očetov stan.
Temnooka — z bogom — nezvesta!
Brez zarje blesteče ugasnil je dan,
in moj dom je brezkončna cesta . . .

Gazelica.

Nad horizont so mi beli oblaki priplavali,
tamkaj za barjem, nad Krimom so se poigravali.
»Beli oblaki jesenski, nedolžni, veseli,
vi pa gotovo nocoj ste pri ljubicah spavali!«
Nismo pri ljubicah, nego pri svojem očetu,
pri oceanu se sive sinoč smo zabavali:
pili smo grog in potem po valovih pijani
barčice pisane celo smo noč premetavali,
da so brezverci molili kot deca pred parkljem,
a kapitani preklinjali in obupavali.

Vasovalec.

Dobro jutro, zlato jutro!
Dober dan, ti beli dan!
Z Bogom ti devojka moja,
daleč pot je prek poljan!

Očka, mati povprašuje:
»Kje si pa tak dolgo bil?«
Kje — tak dolgo sem popival,
da sem še klobuk zapil!

Očka, mati, le verujte —
dobro sem vas nalagal:
saj le z mosta od radosti
v vodo sem klobuk zagnal!

Čez ves obraz . . .

Čez ves obraz so ji pali lasje,
kot črn oblák,
in jaz sem iztegnil tresočé roké
v ta gosti mrak.

In črni oblak je naju ovil
oba,
in v mraku tem gostem sem srečo pil
za dva.

O ljubica, tukaj je biti lepó,
pod šatórom tem —
pa če mi ponujajo Tabor goró,
jaz ven ne grem!

Elija, kaj bo mi goreči tvoj voz!
Jaz sam ga imam
in skozi vseh sedmih nebes sladkost
se z devojko peljam . . .

Verzi.

Pri spovedi si bila nočoj . . .
in najini prsti se stikajo,
in moji se tvojim dobrikajo —
in prekrasen večer je nočoj.
Kot lilija bela in čista si,
nevestica Jezusa Krista si,
in vendar jaz tudi sem tvoj!

To je tako.

»Pojdi, moj sinko, na pot,
na življenja pot,
čuvaj, moj sinko, se zmot,
življenja zmot!«

Glej, in sedaj sem nazaj,
ali, majka, znaj:
sinko tvoj često je pal,
ali vselej je vstal!

Kvišku plava . . .

Kvišku plava moje hrepenenje
sredi polnoči.
Zvezda zlata seva na lazurju —
zvezda ta si ti.

Ne usliši me! Ne padi k meni!
Moja mlada moč
naj razvije, naj razmahne krila,
naj premaga noč.

Tiho, brez besed.

Tiho, brez besed
hodim s svojo srečo
med ljudmi;
in nikdó ne ve, odkod,
in nikdo ne ve, zakaj
sije moji duši maj . . .

Morda veš le ti,
morda vem le jaz,
morda ti ne veš,
morda jaz ne vem,
kaj opolnoči,
ko od tebe grem,
roke stezam v mrak
hrepenenja poln
neutešnega,
nerazrešnega.
In zakaj takrat
vsakega objel,
rekel bi mu brat.

In zakaj takrat
zvezde zagore
nizko nad menoj,
kot velike, sladke rože
nad menoj . . .

Draga, kaj je noč?
Kaj je noč in smrt?
Jaz je ne poznam!
Draga, kaj je greh?
Kaj je greh in kes?
Jaz ga ne poznam!
Jaz poznam le svojo srečo
in ljubezen svojo v duši
in vse lepo božje stvarstvo
naokrog
in velike, sladke rože
nad seboj . . .

Svetla noč.

Razpela se je svetla noč
nad črno pokrajino,
kot šator svilnat, plahutajoč
nad ljubeznijo najino . . .

Nasesàj se, žejna se napij,
navžij se bleščobe zvezdá,
a zdaj me poglej, da ti vidim oči,
v njih roso polnočnih željá . . .

Pismo.

Te vrstice — tenke steze,
z rožami postlane . . .
Moje misli zablodile
v jasne so poljane,
vse cvetoče, nepregledne . . .
In nikogar ni,
le drhtenje rosni trav,
smrek šumenje iz daljav
in le jaz in ti
in ljubav . . .

Hrepenenje.

Burja, burja po dolini —
moja ljubica v daljini;
daj, nevihta mi peroti,
da ji poletim nasproti!

Solnce, solnce na višini —
moja ljubica v daljini;
solnce, daj oči mi zlate,
da jo uzrem čez hrib in trate!

Japonski motiv.

Tihi dež rosi na polje,
na zaspano deteljico,
tih dež me je zaprl
v mojo kajbico temnico.

A želje grede mi v vas
k srčnoljubljeni devici,
vse po polji, pod oblaki,
pa ne zmočijo nožic si.

Pesem.

Pred menoj stojiš
kot sen sladak —
vseokrog je mrak,
le tvoje oči
žarijo v temò
in v dušo mojò
kot sen sladak . . .

Pa kaj mi je mar,
če me ljubiš, če ne!
O vedi, deklè:
kot uživam te jaz,
tak nikdó nikdar
te užival ne bo,
pa mu dala makár
vse prelestno telo
in ves skriti kras . . .

Narodno blago.

Prinesel si mi v dar vipavsko pipo,
lepó rudečo — vskliknil sem zadivljen,
prinesel si mi fovček v dar zakrivljen
in celo rešto kraševskih dovtipov,
in če bi mogel, vem, da poln bi meh
izpustil vame pristne kraške sape.

Kaj jaz bi v misli verne najine
podal ti vreden znak, da ti v očeh
radost se zaiskri? . . . — Lej te čarape!
Odkod so? Veš? — Iz Bele Krajine.
Kdo jih je spletel? — Vlahinjica Latka,
Ko gnala je oslička z žitom v mlin;
ob Kulpi sem jo srečal, spremil, in
ne veš, kak njena so očesca sladka!

Moravska narodna.

Zabučale gore,
zašumeli lesi —
ah mladost ti moja,
kam ušla si, kje si?

Ah mladost ti moja,
kam si se zgubila?
Kakor da bi kamen
v vodo potopila.

Časi, mladi časi,
neužiti krasi!
Moja mlada leta
niso vžila svéta!

Kamen, še ta kamen
v vodi se obrne,
le mladost se moja
več nikdar ne vrne . . .

Ljubljansko polje.

Ljubljansko polje! med pšenico tvojo
in med ržjo sem hodil slednji dan,
in med ržjo in med pšenico tvojo
kot sladke misli mak je razsejan.

Kdo te je gledal, kadar je nedelja
kristalna trepetala nad teboj?
Šenklavž se je prepiral s svetim Petrom:
»Vse lepše in vse dalje glas gre moj!«

Ti si žarelo, polno solnčnih žarkov,
in hrepenelo, dvigalo se v zrak,
a jaz sem hodil med pšenico tvojo
in trgal tvoje sladke misli, mak.

In šel sem v mesto z bujnim šopkom v roki,
Posavke so se vračale domov . . .
od maše one, jaz od tvojih nedri
seboj sem nesel božji blagoslov . . .

Zvečer.

Tak tenka, tak mirna
je zarja večerna,
da vidim zvezde skozi njo:
nad kupolo mračno,
čez mesto temačno
se tiho v loku svetlem pnó.

Golobov se dvoje
med nebom, vodo je
preneslo s perotmi blestečimi. —
Dovolj si trpelo —
kaj zahrepenelo,
srce, si spet po sreči mi?

Raznim poetom.

Vi drugi imate ljubice,
vi drugi imate denár,
a jaz — jaz imam po strani klobuk,
pa kaj mi vse drugo mar!

Čepel je cigan božični čas
ves gol, le z mrežo pokrit —
mimo njega hodili so ljudjé,
in vsak je bil v kožuh zavit.

Ta cigan je bil velik humorist,
kot malo je takih pri nas —
skozi luknjico prst je potaknil ven
in se stresnil: »Fu — zunaj je mraz!« ...

Po strani klobuk, pokonci glavó,
krepkó udarjaj ob tlak —
tak bodi poet — a rože bolné
naj vrag si zatakne za trak!

Gozdná idila.

Kot nevesto z girlandami belimi
opletel je smreko srobot —
glej, s svati prikla nja vev — vveselimi
okorni se bor ji nasproti.
Na vrhu kaline pa kosa sedi
in poje tako, tako žvrgoli:

Kdor devojko ima,
naj se z njo zavozla,
kdor je nima, naj žalosten kima.
Trebeljak si ti, boor,
neokreten kot štorr —
iz dalje le ljubiš in snubiš!
Skoči k nji, pa privij
jo na prsi široke, šumeče —
ej tepec, kdor morre, pa neče!
A bor se priklanja, priklanja,
iz daljave le k ljubici sanja.

Gospod Petrin je šel
in je videl vse to in je slišal vse to
in je rekel: ta bor je pesnik!

Vihar.

Pogledal ji je v oči
in ona se ga je zbala,
kot bilka je vztrepetala:
»Živ ogenj so tvoje oči!«

»Živ ogenj so moje oči,
ker je zunaj vihar nocej...
Sem k oknu stopi z menoj,
poglej jih, demone noči!«

Pred njima kostanji ječijo,
vijó se nad vodó,
nad njima oblaki gredó
čez mesto, temno melodijo
pojo...

Čuj — tresk! — »Zdaj poglej
skozi mrežo vej:
teh stolpov ponos — kot smeh kljubujoč
kipé, izzivaje viharja moč.

O, vidiš, o, čutiš ta divji upor,
kipeč navzgor?

O, devojka — zdaj,
zdaj veš, zakaj
živ ogenj so moje oči?!«

»Živ ogenj so tvoje oči,
ker je v tebi vihar nocoj.
In — ker sem jaz tvoja nocoj
in ker si ti moj nocoj,
živ ogenj so tvoje oči.«

Ta hip
vzplamenel je kres od strmih nebes,
obsinil je ostro dvoje teles,
kot kip . . .

Poldan.

Daj moji desnici levico in pas,
daj moji levici desnico,
tak vodim te, voljno jetnico,
v drhteči poldán, kjer ziblje se klas,
kjer mak vihra v svobodi
in veter, kakor po vodi
čez valujoči brodi lan.

Na sredi nebá, na božjo dlan,
na blestečo, postovka je séla,
tam trepeta in ne more stran . . .
Daljava je zadrhtela,
glej, izza srebrnopršnih tančic
zavábila roka je bela.

Od tvojih las, od tvojih lic
žehti sopár,
in mlade ljubezni stožarki žar
proti nebu vriska svoj vihar,
svoj plameneči klic . . .

Nebo in zemlja.

Čutil sem, kako je bilo
tvoje srce z divjo silo
in potem — oči žareče
si zaprla — tak proseče . . .
In tedaj —

meč preklal je plameneči
zastor polnoči, viseči
čez tihotni kraj.
Skozi nebesno razpoko,
tak visoko,
burno je šumel sijaj . . .
In že sem iztegnil rōko,
kot drevo mladiko v maj . . .
In tedaj —

tam od reke nevesela
v noč
se dviguje pesem déla:

na pilote padajoč
oven tolče trdi takt,
monotono — vdar na vdar.
Glej, in zemlje vzdihovanje
je prevpilo moje sanje,
mračno je puhtelo v raj . . .

Márica.

(Nagrobnik.)

Tvoj pógled bil je tih
in velik, kot da mnogo vidi,
in bil je kakor vzdih,
ki med ljudi se stidi.

Tak gleda, kdor živi,
ker je živeti treba,
in ve: tolažbe ni
ne od ljudi, ne z néba . . .

Tiha pesem.

(Mrtvemu drugu.)

Devojka moja — rad te je imel,
kot brat je gledal na ljubezen najino,
ker vedel je, kako sem jaz bogat
od tebe.

Sedaj je maj. In rož je poln oltar
zvečer. Vzdihljaj imaš za vsakega,
ki bil ti srcu drag je kdaj. O daj
še njemu misel tiho in pobožno —
on jo bo čutil in te bo vesel . . .

V galeriji.

(Pred Bilekovim »Kropilnikom«.)

Pred njim je Krist. Vsega človeštva greh
tišči mu glavo, v mukah nagnjeno,
vsega človeštva bol mu ustnice krivi,
a milost, milost kaplje iz oči
in odpuščenje kaplje iz oči
na roki dve, zaupno dvignjeni,
zakroženi v skodelico prosečo . . .

Tu pal bi na kolena in jecljal
molitve davno zabljene, tu bi ihtel,
in zopet vstal, strmел in zopet pal . . .

Za njim so se pomikali ljudje.
On čutil je na Kristovem obrazu
pogledе njihove — in vsak pogled
je bil oskrumba:
na steno, v katalog in brž naprej
k številki drugi s kritičnim obrazom.
A on bi pal in plakal in ihtel . . .

Nestrpno čakal je noči. Redkejši
je šum za njim; opazke duhovite
so se polegale; zadnji še gospod
z visoko štulo naglo mimo gre —
kot da komarjev brani se, je mahal
z rokami krog glavé: »Ostudno, fej!«
Devojka tenka bila je za njim
z velikimi, strmečimi očmi,
s protestom grenkim v teh očeh velikih,
a tiho in udano . . . »A zakaj, papa?«
vprašale so oči molče.
»Ostudno, jeli? No, ne stoj, da greva!«
Temnejša bol je zategnila gube
po licu Kristovem, a še svetlejše
je zacurljala milost iz oči:
pogledom vsem, besedam odpuščenje!
. . . Devojka tenka ti!

In zdaj je sam — po vseh dvoranaх molk . . .
le krik njegov
je planil k njemu tam od daljnih sten,
da se je zdrznil in ozrl:
obraz se panski režal je za njim —
vstal je in šel s povešeno glavo.

In skrivajoč oči je šel po mestu,
s Kristom v očeh je bežal od ljudi,
domov hitel je: tam, nad posteljo
visi na steni . . . Tam pred njim poklekнем
in izpovem mu vse življenje svoje
oči v oči — jaz in neskončna bol,
oči v oči — jaz in ljubezen večna . . .
Doma je: »Kriste!« — ali njega ni,
zaman ga vroče iščejo oči:
namestu Krista gola odaliska
raz steno namežikne mu . . .

A v sanjah je prišel s prosečimi
očmi: »Odreši me, ujet sem, glej!«
Nič drugega — a on je vedel vse
in videl vse:
debel gospod okroglih, mastnih lic —
smehljá se vedno, mane si roké —
debel gospod je kupil kip;
že ga uvrstil je med svojo zbirko,
med Afrodite in pijane Bakhe.
»Gospoda moja« — on je videl vso
gospodo in debelega gospoda
(smehljá se vedno, mane si roké) —

»izvólite — tu — zadnja pridobitev:
Krist v družbi taki — nili to kontrast
preimeniten . . .?«

Planil je iz sanj.

»Ne, Kriste, ne, saj jaz te ne pustim!«

In bil je tam. Sam. Žebelj prvi, drugi
in tretji je izdrt iz stene že —
kot solnce Kristu zažari obraz,
zdaj, zdaj bo prost . . . Tedaj korak zadržne
po gladkih tleh — in Krist je zatemnel.
In on je vedel,
da panski se reži obraz za njim . . .

Sonet.

Jesen razgrinja sive pajčolane,
poslednji listi padajo s platane,
in koder vodi te samotna pot,
srečavaš starko smrt povsod, povsod . . .

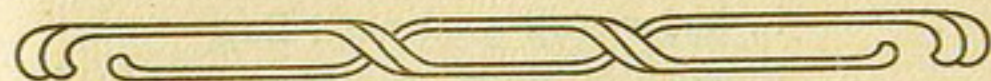
Zamisli se popotnik, nem obstane,
pogled čez trudne plazi se poljane —
požel je kmetič in pospravil plod,
a kod, mladenič, kod gre tvoja pot?

Kaj si sejal, mladenič, kaj boš žel?
Odgovoriti sebi sam ne more,
in žalost pala v srce je njegovo.

In tih in nem je v mesto belo šel
in celo dolgo noč ihtel do zore,
a z jutrom prišlo je življenje novo.

III.

D A N.

I.

Kakor tempelj stoji
tvoje sveto telo pred menoj
in kot še nikoli, nocoj
ti žarijo nedolžne oči.

Ah in jaz sem šel v noč,
v brezzvezdnato noč,
oblačno in mračno tako,
in iskal sem zvezd
in ciljev in cest
in pri tebi je bilo svetló.

Ah, kako mi mladeniči hodimo
po blatnih stezah,
ah, kako mi mladeniči blodimo
in tratimo mlade moči . . .

In kadar stoji pred nami Bog,
le napol si otresemo prah
od nečistih nog
in brez kesanja, pokore
mu skrunimo svete dvore —
glej, taki smo, ljubica, mi.

II.

Glej, taki smo ljubica mi —
in vendar, ti angelček moj,
za ljubezen se mojo ne boj,
kakor nékdaj ti čista gori.

Kaj nisi še šla skoz temò
z brlečo svečko v rokàh?
pojemal plamenček je plah,
in ščitila si ga z roko.

Tak nesel ljubezni plamén
sem jaz skozi noč in vihar,
tak čuval sem, da ga nikdar
ugasil ni dih strupen.

Pa kakor veselo vzplamti
v zatišju ti lučke plamén,
tak sredi pokojnih teh sten
mi ljubezen vse lepše gori.

III.

Ker ljubezen je moja brezmejna,
kot tiha polnóč —
kdo zvezde nebeške prešteje,
ko diha polnóč?

Pa kadar se zvezda utrne
v temine brez mej —
kaj manj se žarijo nebesa,
kot so se poprej?

IV.

A, ljubica, zdaj je dan,
in nikdár več ne vrne se noč.
O ljubica, zdaj je dan,
tak jasen, tak vroč,
z dijamanti ves posejan.

O ljubica, zdaj je dan,
in tvoja duša je solnce nad njim
in moja duša je morje pod njim . . .
Pa pride tihi, véliki čas
in solnce bo palo v ocean —
in takrat boš videla, kdo sem ti jaz!

Meni se hoče . . .

Meni se hoče širokih ravnin
in svobodnega obzorja,
meni se hoče mogočnih višin,
vladajočih zemljé in morja.

Meni se hoče čarobnih noči
in neba, ki se koplje v zarji,
in goščav, kjer hrupa človeškega ni
in v vrhovih vale se viharji.

In viharjem bi dal svoje črne strasti
in v morjé bi potopil bolesti,
da mi duša očiščena v solncu živi,
polna jasne, ponosne zavesti!

Pesem mladine.

(Ob Prešernovi stoletnici.)

Mi gremo naprej, mi gremo naprej,
mi strelci,
in pred nami plamen gre skozi noč,
kot Bog pred Izraelci!

Na nebu je dan, nad gorami je dan,
a zarjo zakriva nam jata vran,
ona rada bi orle prevarila,
za solnce jih osleparila —
zaman:
sokoli in orli vedó, da je dan!

Če solnca ni, odkod to hrepenenje,
ki v srcih burno nam kipi in vre?
Odkod v očeh mladini to žarenje,
ki dvom in vse pomisleke zatre?
Kar neti nam in giblje vse življenje,
to naj, kot v jutru pust fantom, zamrè?
O, solnce je! Je, ker ga slutimo,
ker ga v globini duše čutimo!

Mi gremo naprej, mi gremo naprej,
mi strelci,
in pred nami plamen gre skozi noč,
kot Bog pred Izraelci!

Mi gremo, kakor gre vihar
na vrancu oblaku jahaje,
in kadar pade njegov udar,
nebo se in zemlja zamaje.

O domovina, kdor te ljubi zdaj,
ljubiti mora s črnim gnevom v duši:
Kdor se naučil ni kot papagaj
besed svečanih, svete hrame ruši;
kdor noče laži dvoriti lakaj,
je kot drevo, bolehajoče v suši.
Glej, smešna krinka, opičji obraz —
to boginja svobode je pri nas!

A mi gremo naprej, mi gremo naprej,
mi strelci,
in pred nami plamen gre skozi noč,
kot Bog pred Izraelci.

Kaj malo nas je? Preštejte nas!
Borilci eonov minolih —

vi klanjate se jim — a oni? sede
na vzvišenih svojih prestolih?
Preštejte nas, preglejte nas:
vsi veliki vaši svetniki,
vsi naši so sobojevniki!

Mogočen plamen iz davnine šviga —
vekove preletel je koprné,
in plamen naš se druži z njim, se dviga,
in plamen naš pogumno dalje gre,
ker neprekinjena drži veriga
iz zarje v zarjo in od dne do dne . . .
In v nove zarje ji hlepé oči —
tako mladina pesnika slavi!

Pokopališče sv. Barbare.

(Legenda.)

Tako pod solncem, kot so tu grobovi —
kjer, Silvin, spiš — tako bi ležal rad!
Tam izza črešenj mahoviti krovi,
čez Kulpo grad se je zazrl v prepad.

Ne žvenk zamolkli ure polunočne,
ne tihi mesec, čez polje razlit —
poldnéva so fanfare svetlozvočne
budile iz gomile te na svit.

Na glavi slamnik, paličico v roki,
tako si šetal z grička se na breg,
na travi žametni, na jasni loki
sedel si, zrl valov srebrni beg.

Bolj spod te je predročil Spahič stari
na Kranjsko stran in gledal je zavzet:
»Saj je umrl, hm — kaj še tod slepari?«
No stavec vidi in pozabi spet . . .

Kot račke se devojke perušale,
konoplje so namakale pojoč,
kot račke so se bele razbežale —
kaj takega si kliknil jim gredoč? . . .

Le stara Manda, ta se ti približa:
»Kaj niste Silvin to, gospod? . . . Moj Bog!«
In trikrat se po vlaški brž prekriža:
»Kaj goni vas po svetu tem okrog?

Na Žežlju pri Mariji maše črne . . .
tri maše črne . . .« še končala ni,
on scepeta z nogó in se obrne,
in od takrat zlovoljen večno spi . . .

Ah, Silvin, vem — teh krajev ne pozabi,
kdor se svetlobe njih je nasesal!
A — kaj si se prikazal stari babi?
Z devojkami bi rajši kramoljal!

Ob Kvarneru.

Oglárji so se odkrili,
sklonili glavé in molili:
na vrhu klanca križ je stal
visoko in široko,
a doli za njim, kot spreminjast opál
je stalo morjé . . . in tebi, morjé,
sem odkril se jaz!

Ti, morjé, si vse lepše, kot sveti križ —
vse širje ležiš, vse višje stojiš,
ti objemaš zemljó, ti poljubljaš nebó
in tvoji valovi iz dalje šumé,
kot srebró perotnic
vzlepetalih ptic
pozdravljajo drhté
popotnika iz daljine . .

Ti, morjé, si starejše, kot sveti križ —
vse bele lasé in brado imaš,
vse trepečeš kot starec, in kadar zaspiš
kot starec v sanjah šepetaš . . .

Bojazen ljudi te ustvárila ni,
veličanstva ti hlimba podárila ni,
ti si od pradavnine!

Ti, morjé, si močnejše, kot sveti križ —
ti nočeš vernih krvnikov,
brez vnetih pomočnikov
ti samo v svojem imenu moriš . . .
Kadar tulijo tvoji rogovi na smrt,
zastave vihrajo krvave,
vališ pod oblaki svoj črni srd,
ne bojiš se pravice, postave . . .

Ti samo si pišeš zakon svoj.
In tvoj zakon je mir, in tvoj zakon je boj,
tvoj zakon je tvoja volja.
Pozdravljam te, velika volja,
pozdravljam te, svôbodna moč,
jaz, bilka nemirna sred polja,
trst v vetru omahujoč . . .

Sentimentalna romanca.

Ti prva moja ljubica,
ti ljubica moja prava,
od mojega srca pozdravljena,
stotisočkrat bodi zdrava!

Pa kadar se ti možila boš,
jaz priti ne bom pozabil,
in če me ti povabila ne boš,
jaz sam se bom povabil.

Poslušaj, da pesem zapojem ti,
čul v Krajini sem jo beli:
»Oj Marica, kaj si tak žalostna?
Poglej, kak so svatje veseli!«

»Kaj bi ne bila žalostna,
ko sem se poročila,
udala se možu nedragemu,
kaj žalostna bi ne bila?!«

Ko jagmila sta se z ženinom,
ona vedno je bila zadnja,
ko robce delili so s šalami,
je v robec zaplakala jadra.

Pa pride polnóč in ugasne se luč —
tega čakala kri je mlada —
zdaj vse navzkrižem poljublja se,
to je stara naša navada.

Med devojkami zavreščalo je —
to bil je zorenski Mate —
ej, še starešina Lukič potem
si brisal je brke košate!

A ženin poljubil Marice ni,
nekdo jo je drugi poljubil,
to mrtvega dragega bil je poljub,
ki jo zaman je snubil.

In k možu ni v posteljo legla nikdar,
od dne do dne bolj je bledela
in v dalje neznane z velikimi
očmi je hrepenela . . .

A zapojmo le, saj smo mladi,
saj smo mladi in zdravi,
in kadar žalost mimo gre,
pri nas se ne ustavi . . .

Daljni grob.

Brez križa je tvoj grob in brez solza,
brez blagoslova je in brez zvonov,
pod tujim nebom jate le vetrov
podé se v sivem begu od morjá.

Tak daleč je tvoj grob: ko vam veli
polnoč: »Vstanite!« in napolni mrak
s pošastmi blodnimi, in k svojcem vsak,
ki ga tujina vzela, pohiti —

kot senca ta gre mimo okna tih,
ta spet potrka, zaloputne duri,
spet drugi priječi o hudi uri
in okrog hiše kroži kakor vzdih,

po svoje vsak družini da spomin —
tak daleč je tvoj grob: nasredi poti
že ure ostri te »Nazaj!« zaloti,
ne moreš preleteti vseh daljin.

A preletela jih je črna vest . . .
Na naše okno črna ptica sela,
čez okno vse peroti je razpela —
ne vidimo več solnca niti zvezd.

Vest črna vse daljine preleti,
za senco njenih kril pozna se sled:
list sahne gori, polju vene cvet —
a ni ga lovca, da jo ustrelji.

Znamenja.

Kdo je hodil po dolini soški?
Milost božja, kaj je znamenj tam!
Križ za križem, a na križu deska:
»Tukaj človek naglo smrt je storil.«

»O popotnik, tu postoj, premisli,
pa pomoli za nesrečno dušo:
nebi mlada bila šla še rada,
morala je iti s te zemljé,
kakor svať, ki mu po prvi čaši
pride z doma nevesela vest,
od gostije dvigne se nerad.«

Gledam sliko, slikano z okorno,
a sočutno, žalostno rokó;
gledam sliko: mlad pastirček pada
z jagnjetom pod pazduho v globino.
Njegov ljubček, jagnje mehkoruno
izgubilo se na rob je strmi,

siromaček mu hiti pomagat,
ne pomore njemu niti sebi!
Nisem molil za nedolžno dušo,
čisto žrtvo nesla je s svetá . . .
In naposled ni življenje svatba.

»O popotnik, tu postoj, premisli,
pa pomoli za nesrečno dušo:
za družino šel sem med rudarje,
med rudarje daleč v nemško zemljo —
trideset nas v jami je zasulo,
moli, človek, nam za milo sodbo!«

Nisem molil za trpeče duše —
v težkem delu so odšle s svetá.
Lahko vam je bilo govoriti,
ko ste stali pred sodnikom strogim.
»Kaj si delal?« — Vsak mu je pokazal
nemo krute žulje na dlaneh . . .

»O popotnik, tu postoj, premisli,
pa pomoli za ubogo dušo:
vse narobe vselej sem napravil
in nazadnje v brezno strmoglavil;
moli malo, a potem se pazi,
da ne padeš, kakor pal sem jaz!«

Lej ga kljukca! Bil je muzikant,
pa sestavil sam si je nagrobnik —
kadar s pira se pijan je vračal
mimo brezna — jeli slutil kaj?
Nisem molil za veselo dušo:
če z dovtipom letel si čez skale,
boš že gledal, da se v raj prišališ!

Pa še nauk dal mi je na pot!
Šel sem dalje tiho prepevaje . . .

Mati in sin.

Okno je zazvenelo
tak tenko, tak srebrno,
kot da proseno zrno
je v šipo priletelo.

V mladeniču je vzvalovalo,
zaplala po njem je kri —
pred oknom vila stoji
in s prstom blestečim vabi.

Vsa jasna je, vsa bela,
kot da jo izpuhtela
je lilija v temò . . .
In kot da v las
valoviti kras
se ji polnóč je vjela,
tak zvezde vse so z njo . . .

A majki tlé oči
mrtvó, kot trhel les,
in čez in čez
mu koža ledeni . . .
In sin je pri majki ostal,
in je starko negoval.

In bilo je drugo noč,
in po cesti je jezdil junak
visok in ponosen v mrak,
in v okno je treščil gredoč,
in ni se ozrl nazaj,
le konj je peketal
in ob strani zvesti sijaj
skoz okno je blesketal.

In majka je vzdihnila,
in sin krog vratu ji je pal,
in sin je pri majki ostal . . .

In bilo je tretjo noč,
in zunaj vse je tiho,
nikdó ne potrka gredoč,
ne zablesti iz temin . . .
In majka nebó blagoslavlja,
ker ji dete je rešeno . . .

Pa zor zagori nad goró,
in prednjo stopi sin
z glavó povešeno:
»Mati, prižgí mi svečo
za sedem let —
tak velik je svet,
jaz grem za srečo . . .«

Hudič in kvartopirci.

(Nedeljska romanca.)

Mežnar Stanko je zazvonil:
»Ajd, kristjani verni, k maši!«
Vsi kristjani so iz krčme,
trije še sede pri čaši.

Kmalu sede k njim četrti —
kdo je čudni ta neznanec?
Črn cilindar, zadaj škrici —
kakor kak Amerikanec.

Kjer so trije, tam se pije,
kjer so štirje, tam kvartá se —
kdo bi mislil, pasja vera,
da ima baš on vse ase!

Desetaka — mu ne vjemi,
dame — se pri njem možijo:
prvi kupček, drugi kupček,
k njemu žvenk leti — adijo!

Kvišku plane stari Malič,
karte mu v obraz zažene:
»Prevarant!« — »»Kako ste rekli?
Pa ne mislite res mene?««

»Vas, da, vas! Na pik renonsa!«
»»Prosim: karo — karo — karo —
pik — pik — pik — in evo — pik moj,
kje tu vidite prevaro?««

»Hm!« — Igrali so nadalje
in izgubljali kot preje,
a pod brki — vrag ga vzemi! —
zase se neznanec smeje.

Zdaj so videli vsi trije:
»Kaj imate tu v rokavi?«
Nihče ni namerjal dolgo —
kar po hrbtu in po glavi!

Kupic dvoje se na steni
in na tleh je razletelo,
stol zadel s pestjo je Malič,
ali stola ni bolelo!

Mežnar Stanko je odzvonil:
»Sveta maša je minila!«
Za trenotek vsa se krčma
kakor panj je napolnila.

Vsa soseska se krohoče:
»Kaj, vi tepete se z zrakom?«
Kvartopirci zro v praznino:
»Kdo je bil ta lopov lakom?«

»»Lakom gori, lakom doli,
jaz o njem vem samo eno,««
si krčmar pomane roke,
»»meni plačal je pošteno!««

Daj, drug, zapoj . . .

Daj, drug, zapoj,
kak gre na boj,
kak v smrt prepeva toreador.
V smrt gre junak
in njegov korak
gre kot potres od gôr do gôr.

Daj, drug, zapoj!
Čuj, narod moj:
jaz videl tri sem vrane,
od Drave, od Soče, od Save
so nesli vesti in pozdrave,
oj črne, do bele Ljubljane.

Daj, drug, zapoj!
Čuj, narod moj: ♦
jaz slišal tri sem vrane,
sramoto, pogin
so vreščali z višin
čez naše goré in poljane.

In iz groba je vstal
on, ki je pal
ne od meča, od lastne nemóči —
in bežal je skozi les in mrak
in režal se mu v obraz je vrag
in vrani, sramoto vpijoči . . .
»Tu lezi na tla in grizi zemljó,
otruj ves dom s svojo robsko krvjó!«
In zagrizel se v rodna je tla volkodlak —
to bil je Črtomir, naš junak.

Sveti trije kralji.

V viharju mi okna žvenkečejo,
pred oknom mi konji rezgečejo . . .
»Hej, vstani, zaspani gospodar,
mi smo Gašper, Miha, Boltažar,
smo sveti trije kralji;
iz jutrovih smo dežel prišli,
neznani nam je kraj in trudni smo vsi,
mi bi radi tu nočevali.«

Konjiče v hlev, pa po vina v klet —
»Ajd v kuhinjo, ženka, brž peč in cvrét!
Kaj se ti je tak raztrgal obraz?
Sveti trije kralji so danes pri nas —
poglej jih — za mizo sedijo!«
Na glavi se vsakemu krona blešči,
in Gašper na palici zvezdo drži,
od nje trije roglji štrlijo.

In on se k njim nagne zaupno med tem:
»Vi greste tja v mesto Betlehem?
In zvezda rogata vam kaže pot . . .
baš danes so pravili v cerkvi gospod . . .«
Sveti trije kralji sedijo,
na glavi se vsakemu krona blešči
in Gašper na palici zvezdo drži,
a vsi trije molčijo . . .

»A kaj ne pokušate vinčeca nič?
Jaz nisem krčmar niti čifutski tič,
ne bojte se, jaz sem vam veren kristjan,
a cviček je moj trdovraten pogan —
Bog živi!« — a oni sedijo —
na glavi se vsakemu krona blešči,
šest vanj je uprtih steklenih oči,
a vsi trije molčijo.

»No, baba, obrni se vendar urnó,
sveti trije kralji so lačni zeló,
sveti trije kralji hudó se držé —
sveti trije kralji — — kaj hočete?« —
Sveti trije kralji sedijo:
velike votline so njih oči,
na licih mesá ne kože ni,
in vanj, in vanj strmijo . . .

In kot pri večernicah, kadar trije
kanoniki pred oltarjem klečé,
po cerkvi odmeva njih nizki bas,
vsi trije naenkrat: »Saj vabil si nas!«
Le to — in potem molčijo —
na licih mesa jim ne kože ni,
velike votline so njih oči —
tak do jutra vanj strmijo . . .

Pripomnja.

Široko po Slovenskem je razširjena vera v svete tri kralje: Kdor jih namreč časti in se jim posti od prve mladosti, temu pridejo naznanit tri dni prej njegovo smrt. Jaz vem, da sem bil v Novem mestu zelo žalosten in nesrečen, ker sem bil že prestar, da bi mi bila molitev in post še kaj pomagala. Pozneje sem zasledil isto vero tudi v slovenskem Štajerju.

Ptič Samoživ.

Kedàr se mu krila zganejo,
do tal se prikloni hrast,
oblaki narázen planejo
in meglâ se prekolje plast.

Zor jutranji mu je desna perot
in leva je zarja večerna,
in žar oči mu kaže pot
in dalja mu je verna.

Ker to je ptič, ptič Samoživ,
brez kril in slep na svet poslan
bil ródu je vsemu sramote kriv
in od matere lastne izdan.

Natihoma só se odpravili — vsi.
Visoko vrh pečine
ga samega so ostavili —
in takrat ga blisk prešine.

Začutil je, kot da rasto
mu veje iz telesa,
in čutil je, kak vse telo
mu bolečina stresa.

In bilo je težko, težko,
vse bil je mrak in strah,
a dvignilo ga je samo —
širokih kril razmah.

Nosilo ga je — kam in kod?
Ob drevje in skalovje
zadévala se mu perot
in prsi ob valovje.

Naraščajoč, pojemajoč
pod njim je hrum življenja,
kot v kolobarjih valujoč
se v letu spušča, spenja.

In vse — šumeč in črn prepad,
in vse — skrivnost velika,
dohitel bi, ujel bi rad,
a vse se mu umika.

Kdo vi glasovi ste mraku,
ki vriskate in jočete?
Kaj kot jaz živite brez rodu?
O, kaj od mene hočete?

In hrepenenje žge mu drob,
možgane mu razjeda,
iz mrakú mu snuje roj podob
in duh jih gleda, gleda.

Temnó in težko se motá,
brezoblično se pretvarja —
tak temna in težka je le bol srca,
ki polno je viharja.

In nosil je srca boleost
in boj oči z mrakovi,
le željam neukrotnim zvest,
in kot noči so dnovi.

A prišel je k njemu glas skozi noč,
tako težak, kot vzdih grobov,
kot da brat kliče na pomoč —
in ni vedel, da je le obup njegov.

In takrat mu mreno je predrl
žar duše koprneči,
in takrat je luč in svet uzrl,
in takrat ušel je ječi.

In takrat je videl svojo perot
in moč, v samoti zbrano,
in hotel je najti brate in rod:
»Živite, bratje, z mano!«

Nikdar, ptič Samoživ, nikdar!
Prevelika je tvoja perot,
presvetel očesa je tvojega žar
in premajhen, preslab poskril se ti rod . . .

V teh težkih dneh.

Mirno in milo gori nad gorami,
kot zastor zlat —
ah tamkaj ozad
tam si ti, ki me misel nate omami
v teh težkih dneh.
Ker mačeha je tujina.

Da mi je za zarjo blestečo pogledati
in kaj ljubega, dobrega ti povedati
v teh težkih dneh,
o domovina . . .